

ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Ю. В. Дубей, к. е. н., доцент, НТУ «Дніпровська політехніка»,

yuliya.dubey@gmail.com, orcid.org/0000-0003-3415-3470,

Ю. І. Пилипенко, д. е. н., професор, НТУ «Дніпровська політехніка»,

pylypenkoYI@gmail.com, orcid.org/0000-0002-4772-1492.

У статті розглянуто стан інноваційного розвитку України у сучасних умовах, її місце в світовій економіці за потенціалом довгострокового зростання, обґрунтовано шляхи реформування вітчизняної економіки на інноваційних принципах. Виділено основні глобалізаційні тенденції, які суттєво впливають на траєкторію соціально-економічного розвитку нашої країни.

Показано позиції України в світовому господарстві за індексом глобальної конкурентоспроможності різних років. Проаналізовано деякі методологічні особливості формування даного індексу та виділено критерії виділення груп країн світу в залежності від етапу їх розвитку. Проведено порівняння позицій України за індексом глобальної конкурентоспроможності з країнами-сусідами та республіками колишнього СРСР, які одночасно починали реформування своїх економічних систем на ринкових принципах. Проаналізовано динаміку індикаторів індексу глобальної конкурентоспроможності нашої країни та виділено позиції її відставання від провідних країн світу. Охарактеризовано ключові проблеми функціонування вітчизняної економіки та інших складових нашого суспільства в сучасних умовах.

Обґрунтовано необхідність посилення інноваційної складової економічного розвитку України в умовах загострення конкуренції на світових ринках. Виділено фактори, що перешкоджають інноваційній спрямованості ведення економічної діяльності в країні та не стимулюють інноваційно-орієнтовану поведінку її суб'єктів господарювання. На основі теорії «техніко-економічної парадигми» розглянуто закономірності технологічних змін економічних систем та виділено їх структурні особливості. Підкреслено необхідність взаємозв'язку технологічного оновлення вітчизняної економіки на основі широкого впровадження інновацій з подальшими інституціональними трансформаціями нашого суспільства, сприятливими для нововведень.

Ключові слова: інновації, технологічний розвиток, інституціональна структура, інституціональні трансформації, індекс глобальної конкурентоспроможності, техніко-економічна парадигма.

Постановка проблеми. Сучасні глобалізаційні процеси, сутнісною рисою яких є посилення взаємозалежності та взаємопроникнення національних економік, сформували якісно нову світогосподарську картину світу, в якій відбуваються динамічні, та, водночас, суперечливі процеси формування контуру нової глобальної економіки. Посилення на цій основі ступеню міжнародної конкурентної боротьби, урізноманітнення форм та методів ведення суперництва

між окремими господарюючими суб'єктами, національними економіками та їх об'єднаннями, розширення масштабів міжнародних економічних відносин тощо – все це супроводжується підвищенням вимог до економічних суб'єктів всіх рівнів щодо їх відповідності новим реаліям соціально-економічного розвитку XXI століття.

Досвід розвинених країн світу свідчить, що запорукою та необхідною умовою

забезпечення успішної та ефективної економічної діяльності як окремого підприємства, так і економіки країни в цілому, є розвиток та стимулювання інноваційної діяльності. Саме безперервність інноваційного процесу, дієва інтеграція науки і практики, широке впровадження інноваційних розробок у всі сфери життєдіяльності людей забезпечує конкурентні переваги в глобальному економічному просторі, формує необхідні стимули для постійного технологічного оновлення умов своєї діяльності, закладає підвалини для досягнення економічного успіху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики інноваційного та технологічного розвитку завжди були в центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Значний вклад щодо вивчення цих процесів внесли наступні вітчизняні вчені: Ю. Багал [1], В. М. Геєць [2], Л. І. Федулова [3], А. А. Чухно [4] та інші. Проте, незважаючи на високий ступінь зацікавленості даною науковою проблематикою, економічна практика України свідчить про відверто антиінноваційний характер її розвитку. Тому перед економічною наукою залишається завдання дослідження причин такої ситуації та розробки рекомендацій щодо стимулювання прогресивних інноваційних змін у вітчизняній економічній системі. Безумовно, у цьому відношенні необхідним буде вивчення досвіду провідних країн світу, які сьогодні є лідерами в інноваційно-технологічному розвитку своїх соціально-економічних систем.

Формулювання мети статті. Метою дослідження є аналіз стан інноваційно-технологічного розвитку України у сучасних умовах та її місця в світовій економіці за потенціалом довгострокового зростання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах на загальний характер економічного розвитку національних економік могутній вплив здійснює система екзогенних факторів, пов'язаних із функціонуванням глобальної економіки, розширенням економічного простору діяльності національних господарюючих суб'єктів, збільшенням інформаційного потенціалу НТП, посиленням ролі наднаціональних інститутів у системі регулювання світогосподарських зв'язків. Глобальний еко-

номічний розвиток визначається сполученням двох суперечливих тенденцій: підлеглістю світової економіки інтересам транснаціонального капіталу, з однієї сторони, і конкуренцією національних економічних систем – з іншої. Ці тенденції переплітаються, створюючи у кожній країні особливий тип поєднання зовнішніх та внутрішніх факторів, що визначають специфіку розвитку конкретних національних економік.

Одним із найбільш інформативних індикаторів місця національної економіки в сучасній системі світового господарства є її значення індексу глобальної конкурентоздатності (Global Competitiveness Index, GCI), який у цілому спрямований на оцінку потенційних можливостей господарюючих суб'єктів відповідної країни на світових ринках. Даний узагальнюючий міжнародний рейтинг, який складається із 12 індикаторів, у цілому відображає вплив комплексу внутрішніх та зовнішніх факторів на можливості зростання продуктивності та конкурентоздатності суб'єктів національної економіки у сучасному глобальному господарстві.

Зрозуміло, що в рамках щорічних досліджень, в залежності від основної мети, яку закладають їх розробники, існують свої методичні особливості розрахунку відповідних індикаторів, з акцентом на певний тренд розвитку світової економіки. Так, наприклад, у останньому дослідженні GCI за 2019 рік аналізувалася здатність національних економік скласти конкуренцію іншим країнам в умовах Четвертої промислової революції (GCI 4.0). Відтак, наряду із традиційними індикаторами потенціалу довгострокового зростання країн особлива увага зверталася на масштаби та якість проникнення ІТ-технологій у різні сфери суспільства, а також стан сучасних комунікацій.

За результатами даного дослідження Україна в Індексі глобальної конкурентоздатності втратила дві позиції порівняно із попереднім роком, опустившись на 85 місце серед 141 країни світу. Найбільш суттєві показники погіршення конкурентних позицій нашої країни зафіксовано в сфері фінансових систем (– 19 позицій, 101 місце в світі), а також в охороні здоров'я (–9 позицій, 101 місце). Привертає увагу також погіршення показників впровадження інформа-

ційно-комп'ютерних технологій (-1, 78), макроекономічної стабільності (-2, 133) та інноваційних можливостей (-2, 60). Незважаючи на певне покращення ситуації (+6 позицій), на дуже низькому рівні (104 місце в світі) залишаються показники інституціонального розвитку нашої країни. Одночасно, суттєвий прогрес спостерігається в Україні по індикаторам розвитку ринку товарів (+16, 57 місце у світі), покращилися позиції ринку праці (+3, 69), освіти (+2, 44) та рівня розвитку бізнесу (+1, 85) [5].

Особливістю попереднього дослідження 2017-2018 року (GCI 17-18) є врахування різного ефекту впливу кожного з 12 індикаторів на конкретну країну в залежності від етапу її розвитку. Хоча на загальні результати конкурентоздатності національних економіки впливають всі індикатори у цілому, проте розробники даного індексу передбачили, що у залежності від конкретної стадії, на якій перебуває відповідна країна, вирішальний вплив окремих індикаторів буде різним. Так, передбачається, що конкурентоздатність країна, яка перебуває на першому етапі свого розвитку (етап використання ресурсних можливостей), залежить від ступеню використання своїх факторних можливостей, насамперед, природних ресурсів та некваліфікованої робочої сили. Продуктивність праці в такій країні є невисокою, заробітна плата – низькою, тому конкурентні переваги національних економічних суб'єктів, які реалізують базові товари, ґрунтуються на низьких витратах на їх виробництво. По мірі ж зростання конкурентоспроможності країни в ній буде підвищуватися продуктивність праці та зростатиме заробітна плата.

Наступним етапом розвитку країн є їх орієнтація на ефективність своєї діяльності (етап підвищення ефективності ресурсів), тому що зростання заробітної плати зменшує можливість суб'єктів національної економіки підтримувати свою конкурентоздатність за рахунок низької ціни. Відтак, вони змушені починати розвивати більш ефективне виробництво та підвищувати якість своєї продукції. Нарешті, на третьому етапі свого розвитку (етап інноваційності) країни

можуть збільшувати заробітну плату та рівень життя свого населення, а національний бізнес – свою конкурентоздатність, лише за рахунок використання найскладніших виробничих процесів та впровадження інновацій у всі сфери економічної діяльності.

Згідно з такими методологічними принципами ключовими індикаторами для країн, які перебувають на відповідному етапі свого розвитку, були виділені наступні:

1. Для ресурсноорієнтованих країн:
 - стан громадських та приватних установ;
 - розвиненість інфраструктури;
 - стабільність макроекономічного середовища;
 - розвиток охорони здоров'я та початкової освіти.
2. Для країн, орієнтованих на підвищення своєї ефективності:
 - вища освіта та навчання;
 - ефективність ринків товарів;
 - ефективність ринку праці;
 - розвиток фінансових ринків;
 - технологічна готовність;
 - обсяг внутрішнього та зовнішнього ринків.
3. Для країн, орієнтованих на інноваційність:
 - розвиток бізнесу;
 - інновації.

Необхідно зазначити, що ці 12 індикаторів є взаємозалежними, оскільки вони мають тенденцію підсилювати один одного, а недоліки в одній сфері суспільного життя країни будуть провокувати відставання в іншій. Водночас, як вже відзначалося, сила впливу цих індикаторів є різною в залежності від етапу розвитку конкретної країни. Різний ефект їх впливу на умови підвищення конкурентоздатності країни при розрахунку індексу глобальної конкурентоздатності методологічно реалізується шляхом надання відповідної питомої ваги, яка враховує актуальність цих показників для конкретної країни. Таким чином дані індикатори організовані у три субіндекси, кожний з яких має вирішальне значення для визначення етапу розвитку конкретної країни (див. табл. 1).

Таблиця 1

Ваги субіндексів GCI та порогові значення доходу в залежності від етапів розвитку країни

	Стадія розвитку				
	Етап 1 «використання ресурсних можливостей»	Перехід від етапу 1 до етапу 2	Етап 2 «підвищення ефективності ресурсів»	Перехід від етапу 2 до етапу 3	Етап 3 «інновацій- ність»
Порогові значення ВВП на душу населення (дол. США)	<2,000	2,000–2,999	3,000–8,999	9,000– 17,000	>17,000
Питома вага базових вимог	60%	40–60%	40%	20–40%	20%
Питома вага для факторів підвищення ефективності	35%	35–50%	50%	50%	50%
Питома вага для факторів інноваційності та складності	5%	5–10%	10%	10–30%	30%

Джерело: [6, p.320].

У відповідності із зазначеними методологічними принципами 137 країн світу, які були охоплені в дослідженні GCI 17–18, були включені до п'яти груп (див. табл. 2). В даній таблиці, окрім деяких з 137 країн світу, які входять до відповідного етапу свого розвитку, нами окремо виділені позиції тих

держав (країн сусідів з так званої «соціалістичної співдружності» та республік колишнього СРСР), які разом з Україною в 90-ті роки минулого століття починали реформування своїх економік на ринкових принципах.

Таблиця 2

Групи країн світу в залежності від етапу розвитку

Етап 1 «використання ресур- сних можливостей»	Перехід від етапу 1 до етапу 2	Етап 2 «підвищення ефектив- ності ресурсів»	Перехід від етапу 2 до етапу 3	Етап 3 «інновацій- ність»
Бангладеш Бенін Бурунді ... Киргизія ... Молдова ... Таджикистан ... Зімбабве	Алжир Азербайджан Бутан ... Казахстан Кувейт ... Україна Венесуела В'єтнам	Албанія ... Болгарія Бразилія Вірменія ... Грузія ... Китай ... Мексика ... Росія Сербія ... Туніс	Аргентина ... Латвія Литва ... Польща Румунія ... Словаччина ... Угорщина Хорватія ... Уругвай	Австралія ... Естонія ... Німеччина ... Словенія США ... Фінляндія Франція ... Чехія ... Японія
Всього 35 країн	Всього 15 країн	Всього 31 країна	Всього 20 країн	Всього 36 країн

Джерело: складено за: [6, p.320].

З таблиці 2 привертає увагу той факт, що маючи приблизно рівні стартові умови з країнами Східної Європи та, одночасно, суттєві стартові переваги (окрім Росії) порівняно із республіками колишнього СРСР, Україна значно відстала від країн-сусідів у ефективності свого розвитку. Фактично, всі країни Східної Європи за рахунок більш прогресивних

ринкових реформ знаходяться на вищому від нашої країни щаблі своєї еволюції (Албанія, Болгарія та Сербія – на другому етапі, Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина та Хорватія – на переході від етапу підвищення ефективності своєї системи до інноваційного розвитку і, нарешті, Словенія та Чехія розвивають свої економіки на

принципах інноваційності). Щодо республік колишнього СРСР, то гірше становище з точки зору ефективності використання своїх ресурсів тільки в Киргизії, Молдові та Таджикистану, а, наприклад, Естонія вже входить в групу країн світу з найбільш високим ступенем інноваційності.

Для кращого розуміння основних причин такого суттєвого відставання України в потенціалі глобальної конкурентоздатності, звернемося до динаміки складових GCI за останні 5 років (див. табл. 3)

Таблиця 3

Індекс глобальної конкурентоздатності України за 2014–2018 рр.

Індекс глобальної конкурентоздатності	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018
	4,14	4,03	4,00	4,11
Базові вимоги	4,36	4,08	4,03	4,18
стан громадських та приватних установ	2,98	3,07	3,05	3,21
розвиненість інфраструктури	4,16	4,07	3,93	3,95
стабільність макроекономічного середовища	4,14	3,12	3,17	3,52
розвиток охорони здоров'я та початкової освіти	6,14	6,06	5,95	6,02
Фактори підвищення ефективності	4,11	4,09	4,04	4,09
вища освіта та навчання	4,93	5,03	5,08	5,09
ефективність ринків товарів	3,99	4,02	3,98	4,04
ефективність ринку праці	4,12	4,33	4,23	4,01
розвиток фінансових ринків	3,54	3,18	2,95	3,11
технологічна готовність	3,50	3,45	3,58	3,83
обсяг внутрішнього та зовнішнього ринків	4,58	4,54	4,40	4,49
Фактори інноваційності	3,41	3,55	3,53	3,5
розвиток бізнесу	3,66	3,70	3,62	3,72
інновації	3,16	3,41	3,44	3,37

Джерело: складено за даними Всесвітніх економічних форумів 2014–2018 рр.

Із таблиці 3 не складно зауважити, що найгірші позиції України спостерігаються, по-перше, в стані громадських і приватних установ, по-друге, в розвитку фінансових ринків та, по-третє, по всьому третьому блоку факторів інноваційності – розвитку бізнесу та інновацій. Іншими словами, ключовими проблемами України, про які сигналізують показники Індексу глобальної конкурентоздатності, є недосконалість розвитку вітчизняних інституцій та вітчизняного інституційного середовища, з одного боку, та низька спроможність вітчизняного бізнесу впроваджувати інновації, яка підсилюється неефективністю фінансових ринків.

Дійсно, на відміну від економічної практики провідних країн світу, а також деяких країн сусідів України, в умовах економічної системи нашої країни не спостерігається інноваційного варіанту вкладання інвестицій. Звичайно, існувало, та й існує цілий комплекс причин об'єктивного характеру, які, по-перше, не мотивують вітчизняних суб'єктів вкладати свої кошти на інноваційних принципах, оскільки традиційний варіант інвестування, за інших рівних умов,

дозволяв ї, в значній мірі, дозволяє сьогодні отримувати достатні прибутки, та, по-друге, зменшують можливості вітчизняного бізнесу до прогресивних нововведень за рахунок, насамперед, обмеження доступу до дешевих фінансових ресурсів. Разом з тим, подібне антиінноваційне середовище України сьогодні є результатом і явних прорахунків в тактиці та стратегії економічних реформ. Одна із головних помилок, на наш погляд, має концептуальний характер – переоцінка можливостей механізмів саморегулювання вирішувати завдання структурного економічного розвитку, надмірне усунення держави від регулювання галузевих та відтворювальних пропорцій (особливо щодо співвідношення між фондами відшкодування, нагромадження і споживання сукупного національного продукту) та напрямів інвестиційних потоків національної економічної системи, а також фактичне припинення державної підтримки фундаментальних та прикладних досліджень.

У цьому відношенні ми цілком погоджуємося із Ю. Бажалом щодо його застережень про майбутнє тих країн, які не спро-

можні створити у себе умови для власного інноваційно-технологічного розвитку. «Численні аналітичні розробки провідних міжнародних організацій демонструють безпрецедентне зростання впливу науки і нових технологій на соціально-економічний стан усіх країн. Отримано нові докази, що неспроможність здійснювати структурну перебудову національної економіки відповідно до вимог нової технологічної парадигми чи зволікання з проведенням таких структурних змін не просто гальмують розвиток країни, а й призводять до її економічної деградації» [7, с.15]

Дійсно, положення концепції техніко-економічної парадигми К. Перес-Перес (Perez-Perez, 1985) є важливою теоретичною основою, яка підтверджена практикою, для розуміння закономірностей технологічного розвитку суспільства. Під техніко-економічною парадигмою вона розуміє комплекс промислових секторів, відповідну їм інституціональну структуру, інфраструктуру, фінансову структуру, а також соціально-політичний клімат та специфічну систему відносин між працею і капіталом, яка сформувалося на основі впровадженого на фазі депресії пучка базисних технологічних інновацій. Тобто, дане поняття фактично поєднує у собі елементи техніко-економічної та інституційної структури суспільства, які, з одного боку, органічно взаємодіють та взаємодоповнюють одна одну, а, з іншого – мають власні, відмінні та суперечливі механізми розвитку.

Відтак, на переконання К. Перес-Перес, механізмом прогресивних перетворень суспільної системи є взаємодія техніко-економічної та інституційної сфер. На її думку технологічні зміни відбуваються відносно швидко і випереджають зміни в інституційній структурі, яка має значний інертний потенціал. Період, за який відбуваються кардинальні зміни в соціально-економічній структурі, і є періодом становлення техніко-економічної парадигми, яка відповідає новим принципам управління в різних сферах, що стають загально визнаними для чергової фази розвитку. Це становлення має лаг 48-68 років, що відповідає довгостроковому коливанню «довгої хвилі Кондратьєва». Такий період можна розгля-

дати як загальну техніко-управлінську революцію, котра встановлює ефективнішу систему суспільно-економічного устрою.

Досягаючи межі економічного зростання, господарська система набуває стану, коли взаємодія технічної та економічної сфер започатковує утворення нової парадигми, яка знову революційно змінює виробничу систему. Старі соціальні та інституційні механізми, що пристосувалися до старої парадигми, не в змозі бути адекватними новій структурі інвестицій, ринковій поведінці тощо. Вони витискуються процесом дифузії (поширення) нової техніко-економічної парадигми. Зміна парадигми зумовлює радикальну зміну звичного типу інженерного та управлінського мислення відносно ефективної господарської практики.

К. Перес-Перес вважає, що початок кожної довгої хвилі – фаза кризи. Фаза депресії довгострокового циклу представляє собою структурну кризу, що є не просто затримкою у економічному розвитку, а синдромом серйозних протиріч між техніко-економічною підсистемою та інституціональним каркасом. На відміну від техніко-економічної системи, яка розвивається більш динамічно під впливом постійного намагання підприємців до максимізації прибутку, інституціональні зрушення відбуваються більш повільно і навіть стримуються політичною владою [там же]. Тобто, К. Перес-Перес пов'язує причини та характер довгохвильових коливань не лише з ендогенними, але й екзогенними факторами, які криються у невідповідності структурних елементів всієї соціальної системи і, насамперед, її технологічної та інституціональної підсистем.

Таким чином, ефективність та сама можливість інноваційно-технологічного оновлення України багато в чому залежить від того, наскільки гнучким є наше суспільство до нововведень, наскільки його економічна структура відповідає тим змінам, що відбуваються або потенційно відбуватимуться в інституціональному середовищі країни. Іншими словами, формування інноваційних механізмів подальшого розвитку вітчизняної економіки залежить від адекватності інституційних змін та еволюції

економічної культури населення тим реформаторським заходам, що ініціюються політичними та економічним суб'єктами України.

Ми погоджуємося з І. Гузенко, що «перехід від індустріального до постіндустріального суспільств, зміна технологічних укладів та економічних систем, подальший глобалізаційний поступ висувують перед інституцією державності нові історичні завдання, передусім, в галузі науково-технічного розвитку. Мова йде про творення нової постіндустріальної економічної системи – насиченої знаннями й надвисокими технологіями, яка розвивається на основі інновацій та продукує їх у прискорено зростаючих обсягах» [8, с.22].

Висновки. Практика реформування економічної системи України за останні десятиліття переконливо свідчить про суттєве відставання в нашій країні інституційних реформ, що, безумовно, стримує позитивні структурні зміни в інших сферах українського суспільства та спотворює сам характер його розвитку. Тому, безумовно, наше суспільство потребує подальших інституціональних змін, спрямованих на формування у всіх його сферах механізмів, здатних не ігнорувати, а стимулювати інноваційні імпульси подальшого розвитку. Інституціональне середовище України через наявність численних прикладів інституціональних пасток не сприяє сучасному, інноваційному характеру подальшого розвитку національної економіки. І багато у чому ситуація може змінитися лише за умов формування та органічного функціонування більш ефективних норм поведінки (формальних та неформальних інститутів) суб'єктів господарювання вітчизняної економіки, тобто за рахунок певних інституціональних змін.

Тому сьогодні однією із найнагальніших потреб України є необхідність створення сприятливих умов інноваційного розвитку вітчизняної економіки, насамперед у сфері підприємницької діяльності. У результаті інтеграції сфер науково-технічної та інноваційної діяльності необхідно утворити потужну та розгалужену мережу зв'язків економічних суб'єктів, які через певні механізми забезпечать втілення знань, нових технологій та продуктів у виробничий про-

цес. Взаємодія ефективних інституціональних чинників може сприяти зниженню трансакційних витрат, посиленню конкуренції у сфері високих технологій та наукомісткої продукції, сформує підґрунтя інноваційного саморозвитку економіки.

При виборі стратегії реформування інституціонального середовища України необхідно враховувати двосторонню залежність між якістю інститутів і економічним зростанням. Механізм взаємовпливу зростання і інституціональної ефективності полягає у тому, що у швидко зростаючій економіці більшість видів перерозподільної активності втрачають свою привабливість, так як інвестиції у виробництво стають більш вигідними. Внаслідок цього скорочується питома вага тіньового сектора, зменшується корупція, лобіювання отримує більш цивілізовані форми. У свою чергу, заходи по стимулюванню економічного зростання створюють поле для співробітництва держави і приватного сектора, сприяючи тим самим укріпленню взаємної довіри і покращення інвестиційного клімату. У результаті відбувається спонтанне покращення інститутів.

Література

1. Бажал Ю. М. Розвиток інноваційної діяльності у знаннєвому трикутнику «державна-університети-промисловість» / Ю. М. Бажал // Економіка і прогнозування. – 2015. – № 1. – С. 76–88.
2. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. ; НАН України. – К., 2015. – 336 с. : табл., рис.
3. Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України: монографія / [Федулова Л. І., Бажал Ю. М., Осецкий В. Л. та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Д. І. Федулової ; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. – К., 2011. – 656 с.
4. Чухно А. А.. Твори : у 3 т. Т. 3: Становлення еволюційної парадигми економічної теорії / А. А. Чухно ; НАН України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Наук.-дослід. фін. ін-т при М-ві фін. України. – К. : НДФІ, 2007. – 712 с.
5. The Global Competitiveness Report 2019 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
6. The Global Competitiveness Report 2017-2018. – The World Economic Forum, 2017 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>

7. Бажал Ю. Інновації як стовбурові клітини економічного зростання / Ю. Бажал // Глобальні тенденції і перспективи: світова економіка та Україна. / Наук. ред. В. Юрчишин. – Київ : Заповіт, 2018. – 202 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_global_trends.pdf

8. Гузенко І. Ю. Інститут державності в глобалізованому світі: виклики економічного і науково-технічного розвитку / І. Ю. Гузенко // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2017. №4 (60). – С. 16–23.

Reference

1. Bazhal, Yu.M. (2015). Rozvytok innovatsiynoyi diyalnosti u znannyevomu trykutnyku «derzhava-universytety-promyslovist. Ekonomika i prohnozuvannya, (1), 76-88.

2. Heyets, V.M. (2015). Innovatsiyna Ukrayina 2020: natsionalna dopovid. NAN Ukrayiny.

3. Fedulova, L.I. (2011). Tekhnolohichnyy imperativ stratehiyi sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrayiny. NAN Ukrayiny, In-t ekon. ta prohnoz.

4. Chukhno, A.A. (2007). Tvory: u 3 t. T. 3: Stanovlennya evolyutsiynoyi paradyhmy ekonomichnoyi teorii. NAN Ukrayiny, Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka, Nauk.-doslid. fin. in-t pry M-vi fin. Ukrayiny.

5. The Global Competitiveness Report 2019. Received from http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

6. The Global Competitiveness Report 2017-2018. – The World Economic Forum, 2017. Received from <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%202018.pdf>

7. Bazhal, Yu. (2018). Innovatsiyni yak stovburovi klityny ekonomichnoho zrostannya. Hlobalni tendentsiyni i perspektyvy: svitova ekonomika ta Ukrayina. Zapovit. Received from http://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_global_trends.pdf

8. Huzenko, I. Yu. (2017). Instytut derzhavnosti v hlobalizova-nomu sviti: vyklyky ekonomichnoho i naukovo-tekhnichnoho rozvytku. Ekonomichnyy visnyk Natsionalnoho hirnychoho universytetu, 4(60), 16-23.

ИННОВАЦИОННО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

*Ю. В. Дубей, к. э. н., доцент, НТУ «Днепро́вская политехника»,
Ю. И. Пилипенко, д. э. н., профессор, НТУ «Днепро́вская политехника»*

В статье рассмотрено состояние инновационного развития Украины в современных условиях, ее место в мировой экономике по потенциалу долгосрочного роста, обоснованы пути реформирования отечественной экономики на инновационных принципах. Выделены основные тенденции глобализации, которые существенно влияют на траекторию социально-экономического развития нашей страны.

Показаны позиции Украины в мировом хозяйстве по индексу глобальной конкурентоспособности разных лет. Проанализированы некоторые методологические особенности формирования данного индекса и выделены критерии выделения групп стран мира в зависимости от этапа их развития. Проведено сравнение позиций Украины по индексу глобальной конкурентоспособности со странами-соседями и республиками бывшего СССР, которые одновременно начинали реформирование своих экономических систем на рыночных принципах. Проанализирована динамика индикаторов индекса глобальной конкурентоспособности нашей страны и выделены позиции ее отставания от ведущих стран мира. Охарактеризованы ключевые проблемы функционирования отечественной экономики и других общественных сфер в современных условиях.

Обоснована необходимость усиления инновационной составляющей экономического развития Украины в условиях обострения конкуренции на мировых рынках. Выделены факторы, препятствующие инновационной направленности ведения экономической деятельности в стране и которые не стимулируют инновационно-ориентированное поведение ее субъектов. На основе теории «технико-экономической парадигмы» рассмотрены закономерности технологических изменений экономических систем и выделены их структурные особенности. Подчеркнута необходимость взаимосвязи технологического обновления отечественной экономики на основе широкого внедрения инноваций с последующими институциональными трансформациями общества, благоприятными для нововведений.

Ключевые слова: инновации, технологическое развитие, институциональная структура, институциональные трансформации, индекс глобальной конкурентоспособности, технико-экономическая парадигма.

INNOVATION-TECHNOLOGICAL COMPONENT OF ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE GLOBALIZATION CONDITIONS

Yu. V. Dubey, Ph. D (Econ)., Associate Professor, Dnipro University of Technology,

Yu. I. Pylypenko, D.E., Professor, Dnipro University of Technology

The state of innovative development of Ukraine in modern conditions, its place in the world economy according to the potential of long-term growth are viewed, ways of reforming the domestic economy on the basis of innovative principles are substantiated in the article. The main globalization tendencies that significantly influence the trajectory of socio-economic development of our country are highlighted.

Positions of Ukraine in the world economy according to the Global Competitiveness Index of different years are shown. Some methodological peculiarities of formation of this index are analyzed and the criteria of allocation of groups of the world countries depending on the stage of their development are highlighted. Comparison of Ukraine's position on the Global Competitiveness Index with the neighboring countries and republics of the former USSR, which simultaneously began to reform their economic systems on market principles, was carried out. The dynamics of the Global Competitiveness Index indicators of our country are analyzed and the position of its lagging behind the leading countries of the world is highlighted. The key problems of the national economy and other components of our society functioning in the current conditions are described.

The necessity of strengthening the innovative component of economic development of Ukraine in terms of aggravation of competition on world markets is substantiated. Factors that impede the innovation orientation of economic activity in the country and do not stimulate the innovation-oriented behavior of its economic entities are highlighted. On the basis of the theory of "techno-economic paradigm" regularities of technological changes of economic systems are considered and their structural features are highlighted. The necessity of interconnection of technological modernization of the domestic economy on the basis of wide introduction of innovations with further institutional transformations of our society, favorable for innovations, is emphasized.

Keywords: innovation, technological development, institutional structure, institutional transformations, global competitiveness index, technical and economic paradigm.

Надійшла до редакції 24.10.19 р.